

Laitumen Ilmasto

Punkalaitumen kunnan ilmasto-ohjelma

vuosille 2022–2025

Päivitetty 3.2.2022,
Eritelty KV 7.3.2022

Sisällys

.....	1
1. Johdanto	3
1.1. Punkalaitumen kunnan kasvihuonekaasupäästöt	4
1.2. Ensimmäisen HINKU-vuoden tulos	5
1.3. Tehdyt päästövähennystoimenpiteet	6
1.4. Muita ilmasto- ja ympäristön tähtäviä toimenpiteitä	7
2. Kunnan päästövähennystavoite	8
3. Kunnan ilmastotyön painopistealueet vuosille 2022–2025	9
3.1. Biotalous ja luonnonvarat	9
3.2. Energia ja ilmasto	9
4. Johtopäätökset	9

1. Johdanto

Punkalaitumen kunnanvaltuusto päätti 15.4.2020, että kunta pyrkii nk. HINKU-kunnaksi eli kunta tavoittelee kasvihuonekaasupäästöjen vähentämistä 80 prosentilla vuoden 2007 tasosta vuoteen 2030 mennessä (KV 15.4.2020 4 §). Jotta kunta voi ryhtyä HINKU-kunnaksi tulee sen

- ottaa kasvihuonekaasupäästönäkökulman huomioon kaikessa merkittävässä päätöksenteossa
- liittyä työ- ja elinkeinoministeriön, Energiaviraston ja Kuntaliiton väliseen sopimukseen, jossa ne sitoutuvat Kunta-alan energiatehokkuussopimuksen (KETS) toimenpiteisiin ja tavoitteisiin
- nimetä yhteyshenkilö, joka toimii tiedonvälittäjänä kunnan ja Suomen Ympäristökeskuksen välillä
- perustaa Hinku-työryhmä, joka yhdessä yhteyshenkilön kanssa
 - laatii vuosittain suunnitelman päästöjä vähentävistä investoinneista
 - laatii vuosittain hillintätoimien suunnitelman eli vuosikellon, joka osoittaa, millä toimenpiteillä ja investoinneilla kasvihuonekaasupäästöjä pyritään vähentämään
 - kerää toteutuneet hillintätoimet vuosittain ja julkaisee ne
 - tiedottaa henkilöstölle ja valtuutetuille vuosittain hankkeen saavutuksista
 - viestittää asukkaille, yrityksille sekä maa- ja metsätalousyrittäjille ilmastonmuutoksen hillinnän mahdollisuuksista

Kunta on solminut Kunta-alan energiatehokkuussopimuksen työ- ja elinkeinoministeriön, Energiaviraston ja Kuntaliiton kanssa 10.12.2020 ja sitoutunut säästämään energiaa vähintään 7,5 %:a vuoteen 2025 mennessä vuoden 2019 tasosta. Tämä tarkoittaa, että kunnan energiasäästön kokonaistavoite on kyseessä olevalla ajanjaksolla 482 MWh.

Vuosina 2020–2021 Kunnan HINKU-työryhmään on kuulunut tekninen johtaja Satu Alajärvi, työpäällikkö Marko Juurikivi, elinvoimaluotsi Aki Mikkola, ympäristötarkastaja Heidi Leppinen sekä luottamushenkilö Ari Prihti (syksystä 2021 alkaen Markus Kouvo). Kunnan ja Suomen ympäristökeskuksen yhdyshenkilönä toimii tekninen johtaja.

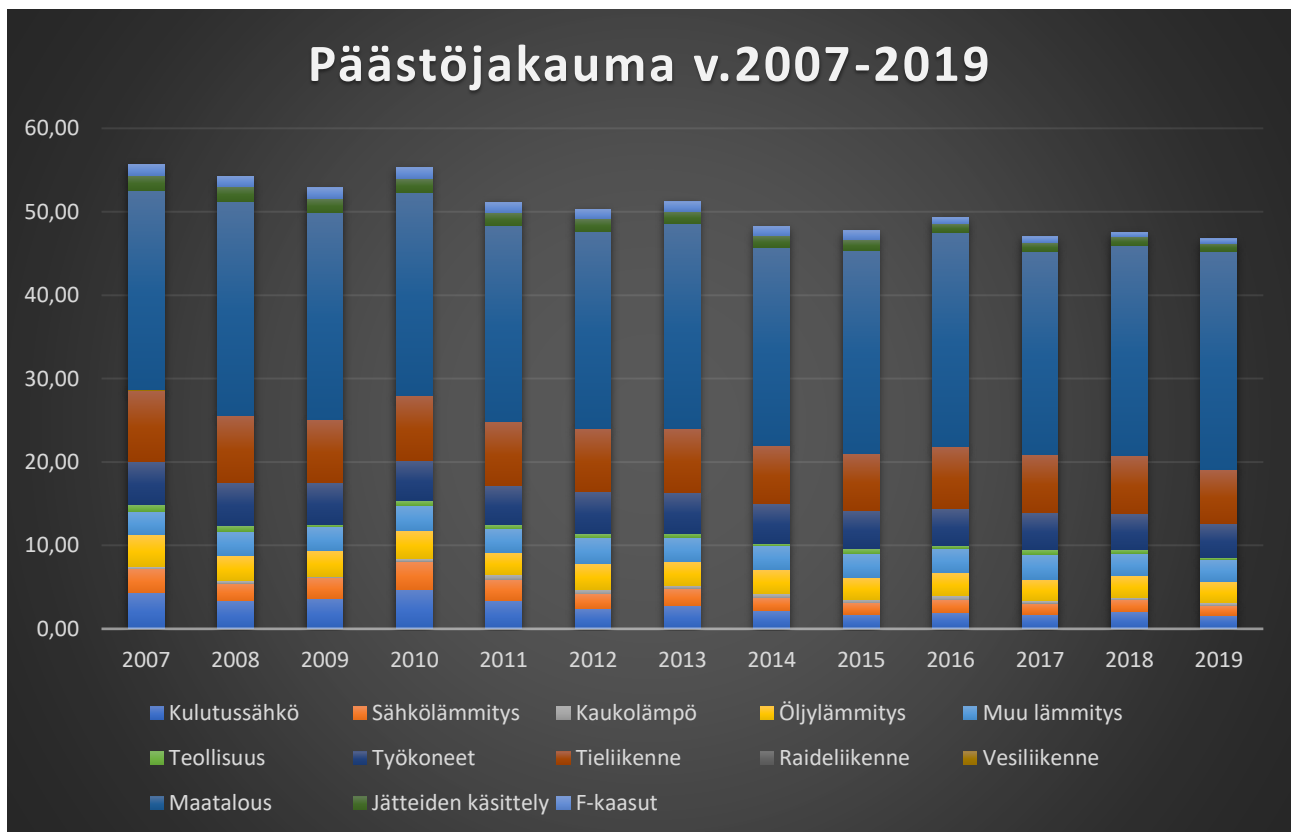
Talousarvion käyttötalouspuolelle varataan vuosittain kasvihuonepäästöjen alentamiseen liittyviin toimiin 10 000 euron määräraha. Hankinnoissa ja kilpailutuksissa pyritään ottamaan ilmasto-, energia- ja kiertotalousnäkökohdat huomioon.

Päästövähennyksiin tähtäävä suunnitelma ja toteutuneet toimenpiteet viedään kerran vuodessa valtuustolle tiedoksi.

1.1. Punkalaitumen kunnan kasvihuonekaasupäästöt

Suomen Ympäristökeskuksen (SYKE) laskelmien mukaan vuonna 2019 Punkalaitumen kunnan kasvihuonekaasupäästöt olivat 46,8 kt CO₂e ja per asukas 16,5 t CO₂e. Kasvihuonekaasupäästöjä/asukas voidaan pitää todella korkeana, sillä Pirkanmaan maakunnan keskiarvo vuonna 2019 oli 5,6 t CO₂e/asukas.

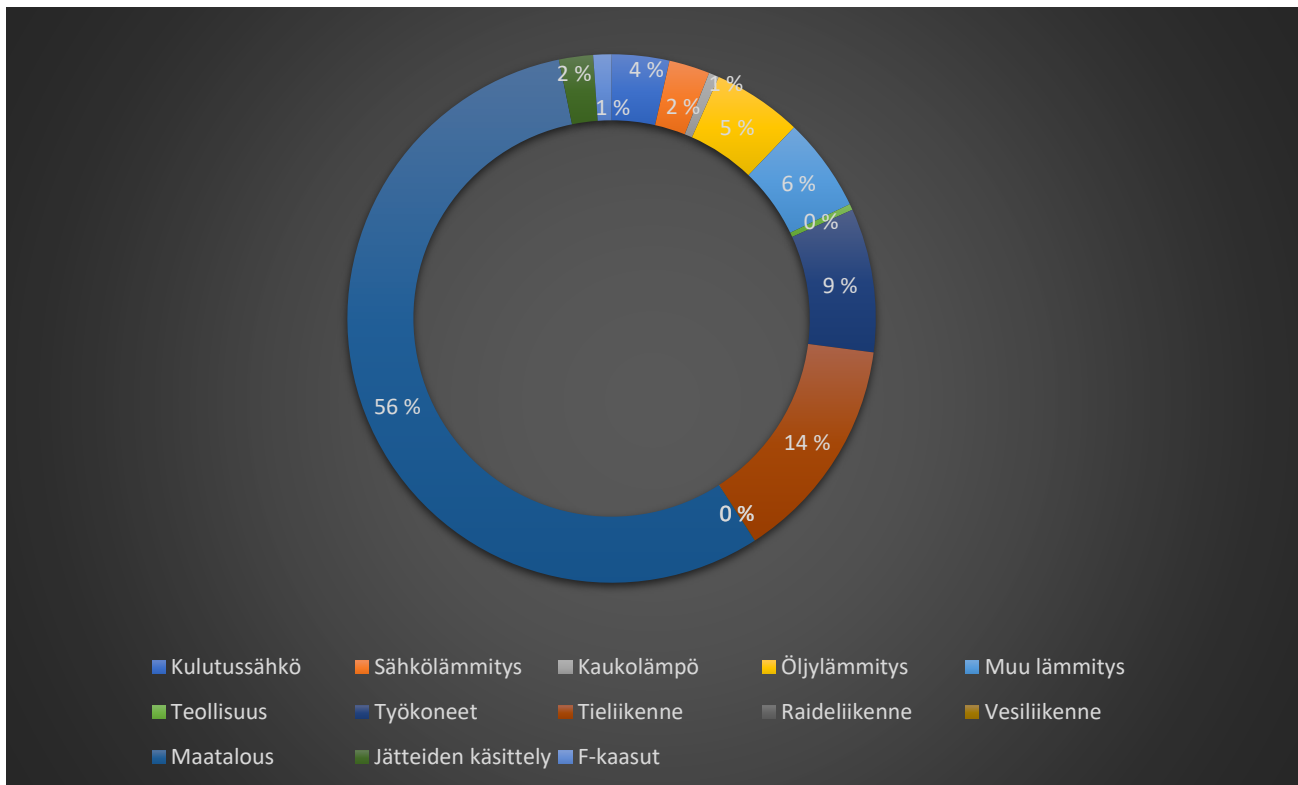
Alla olevassa kuvassa 1 on esitetty kunnan suurimmat päästölähteet vuosina 2007–2019. Kolme suurinta päästölähdettä ovat maatalous, tieliikenne ja työkoneiden käyttö. Kuten kuvasta huomataan, päästölähteiden suhteet ovat pysyneet lähes vakioina koko tarkasteluajankohdan ajan. SYKE:n ennakkotiedon mukaan vuoden 2020 päästökehitys Punkalaitumella noudattaa olemassa olevaa trendiä, eli vuosi 2020 näyttää päästölähteiden suhteen samankaltaiselta kuin vuosi 2019.

Kuva 1. Kunnan päästöjakauma vuosina 2007–2019 (lähde: <https://paastot.hiilineutraalisuomi.fi/>).

Alla olevassa kuvassa 2 on esitetty eri päästölähteiden prosenttiosuudet vuonna 2019. Kolmen suurimman päästölähteen prosenttiosuudet ovat maatalous (56 %), tieliikenne (14 %) ja työkoneet (9 %). Maatalouden kasvihuonekaasupäästöt Suomessa tulevat turvemailla sijaitsevistä pelloista, joita Suomen peltopinta-alasta on vain noin kymmenen prosenttia, mutta joista tulee yli puolet maatalouden kasvihuonekaasupäästöistä. Myös maatalouden tuotantoprosessien suorat päästöt kuten peltolannoituksen, lannan ja lietteen levittäminen sekä märehtijöiden metaanipäästöt ja

tuotantoeläinten lannan käsittelystä aiheutuvat päästöt ovat suuria maatalouden päästölähteitä (lähde: <https://www.mustread.fi/artikkelit/maatalouden-paastot-alas-ja-nopeasti-miten-ihmeessa-se-onnistuu/>). Tieliikenteen päästöt lasketaan käyttöperusteisesti eli henkilöautojen, moottoripyörien, mopojen ja mopoautojen päästöihin lasketaan kuntaan rekisteröidyn ajoneuvon ajosuorituksen aiheuttamat päästöt riippumatta siitä, missä päästöt aiheutetaan. Pirkanmaalla tieliikenteen päästöjen keskiarvo on 29,6 ktCO₂e.

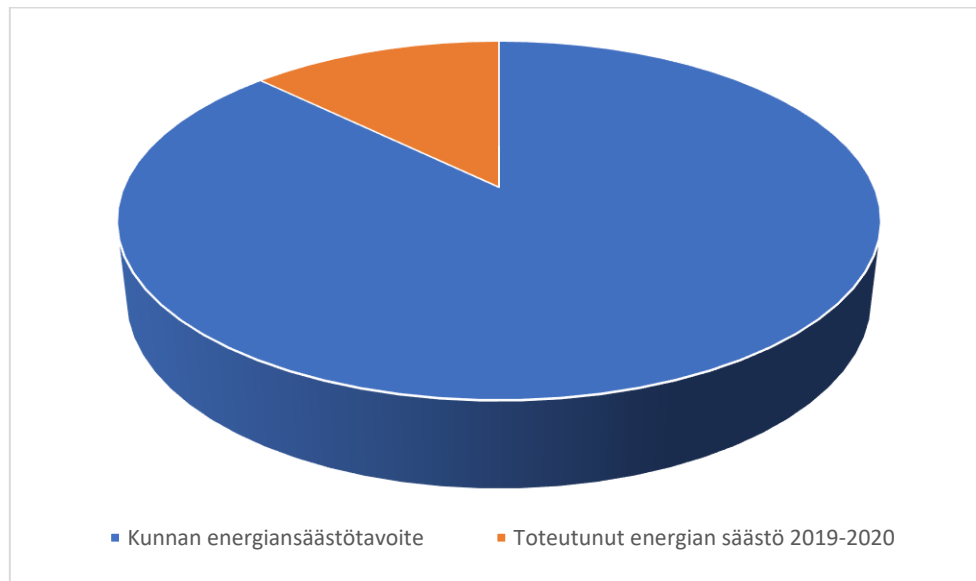
Kuva 2. Päästöjen jakauma päästölähteittäin vuonna 2019.

1.2. Ensimmäisen HINKU-vuoden tulos

Kunta on toimittanut kuntien energiategokkuussopimuksen mukaisesti kunnan energiakäyttölaskelmat vuosilta 2019 ja 2020 Motivaan (valtion kestävän kehityksen yhtiö). Vuosien energiakäyttöä vertailtaessa saatiin tulokseksi, että kunta oli pystynyt tehostamaan energiakäyttöään 60,4 MWh/a eli 13 %: a. HINKU-tavoitteeseen pääsemiseksi kunnan tulee kuitenkin tehostaa energiakäyttöään noin 80 MWh vuodessa, joten kunnalla on kirittävää tavoitteeseen pääsemiseksi. Kuvassa 3 ja taulukossa 1 on esitetty energiategokkuuden toteutuminen kunnassa vuosien 2019–2020 välillä.

Yleisesti ajateltuna tarkastelujaksossa oli keskimääräistä enemmän vaihtelua, sillä ajanjaksolle osuu kahden merkittävän uudisrakennuksen valmistuminen eli päiväkodin (12/2019) ja Yhteiskoulu-lukion (6/2020). Molempien kohteiden suunnittelussa, rakentamisessa sekä ylläpidossa on kiinnitetty erityistä huomiota energiategokkuuteen ja mm. molemmat rakennukset on liitetty

kaukolämpöverkkoon. Lisäksi uusien kiinteistöjen valmistumisen myötä kunta pystyi luopumaan vanhoista, ”energiasyöpöistä” tiloista. Tulevissa päästölaskennoissa toimenpiteet toivottavasti tulevat näkymään energiankulutuksen pienenemisenä.

Kuva 3. Energiatehokkuuden toteutuminen v. 2019–2020

Taulukko 1.

Toimenpidetyyppi	Sähkö MWh/a	Lämpö MWh/a	Energiansäästö yhteensä
Energiatehokkuustoimenpiteet	52,4	8	60,4
Energiansäästötavoite 2025 482 MW/h			
Tavoitteesta toteutumatta 421,6 MWh			

1.3. Tehdyt päästövähennystoimenpiteet

Kunta on aktiivisesti etsinyt jatkokäyttöä tyhjilleen jääneille rakennuksille kuten esim. vanhalle lukiolle, Nummen teollisuushallille ja Haukankosken entiselle vastaanottokeskukselle. Kunnalle hyödyttömien kiinteistöjen myynti tai muu toisen toimijan ideoima jatkokäyttö edesauttaa kunnan energiavoitteiden toteuttamisessa, sillä aktiivinen kehittäjä kiinteistöissä etsii myös tehokkainta ja parhaita kiinteistönpitoa omistamalleen rakennukselle. Vanha lukio ja teollisuushalli myytiin kesällä 2021, mutta Haukankosken jatkokäyttöä vielä selvitetään.

Kunnan katuvaloja on vaihdettu energiaa säästäviin LED-valoihin vuodesta 2018 alkaen. Vuosittainen investointimääräraha on ollut 30 000 euroa/vuosi ja säästöä on kertynyt vähentyneen sähkönkulutuksena yhteensä noin 40 400 euroa. Energian kulutus on vähentynyt 1837 MWh samalla

ajanjaksolla. Lisäksi lamppujen vaihto pidentää niiden huoltoväliä, josta myös syntyy kustannus- ja energiansäätöä.

Terveysasemalle ja Vaparille asennettiin ilmavesilämpöpumput kesällä 2021 öljylämmityksen rinnalle. Odotettavissa on energiansäätöä vähentyneenä öljynkulutuksena.

Työntekijöiden ajokilometrejä on saatu vähennettyä ottamalla käyttöön etähallintajärjestelmiä kiinteistö- ja vesihuollossa.

1.4. Muita ilmastoviisauten tähtäviä toimenpiteitä

Kunnan sähköenergian hankinta kilpailutettiin kesällä 2021 ja tarjouspyynnön yhtenä valintakriteerinä oli, että toimitettavan sähköenergian tuotanto perustuu uusiutuvien energialähteiden käyttöön fossiilisten polttoaineiden ja uusiutumattomien energianlähteiden sijaan. Kilpailutuksen voitti Saltilan Sähköenergia Oy ja sopimuskausi on vuosille 2022–2025.

Ilmatar Oy haki kesällä 2021 rakennuslupia kuudelle kuuden megawatin tuulivoimalalle Isosuolle. Luvat myönnettiin, mutta niistä tehtiin valitus hallinto-oikeuteen, joten rakentamisen aloitus viivästyy.

Ympäristöministeriön rahoituksen (42 175 euroa) avulla käynnistettiin toukokuun alussa Kanteenmaan Kiertotalousklusteri -hanke. Hankkeen ensisijaisena tavoitteena on luoda Punkalaitumen Kanteenmaahan toimijaverkosto, johon kuuluvat alueella jo toimivat yritykset, lähialueen maatalousyrittäjät, alan yhdistykset sekä kiinnostuneet kuntalaiset. Verkostoon etsitään aktiivisesti uusia toimijoita bio-, energia- ja kiertotaloussektoreilta. Klusterille kehitettiin avoin, interaktiivinen verkkopalvelu, jolla pystytään myös osallistamaan toimijoita ja muita sidosryhmiä. Hankkeen kotisivut löytyvät: <https://www.kanteenmaankiertotalousklusteri.fi/> ja hanke löytyy myös Instagramista: www.instagram.com/kiertotalousklusteri. Hankkeelle laadittiin myös viestintäsuunnitelma sekä logo.

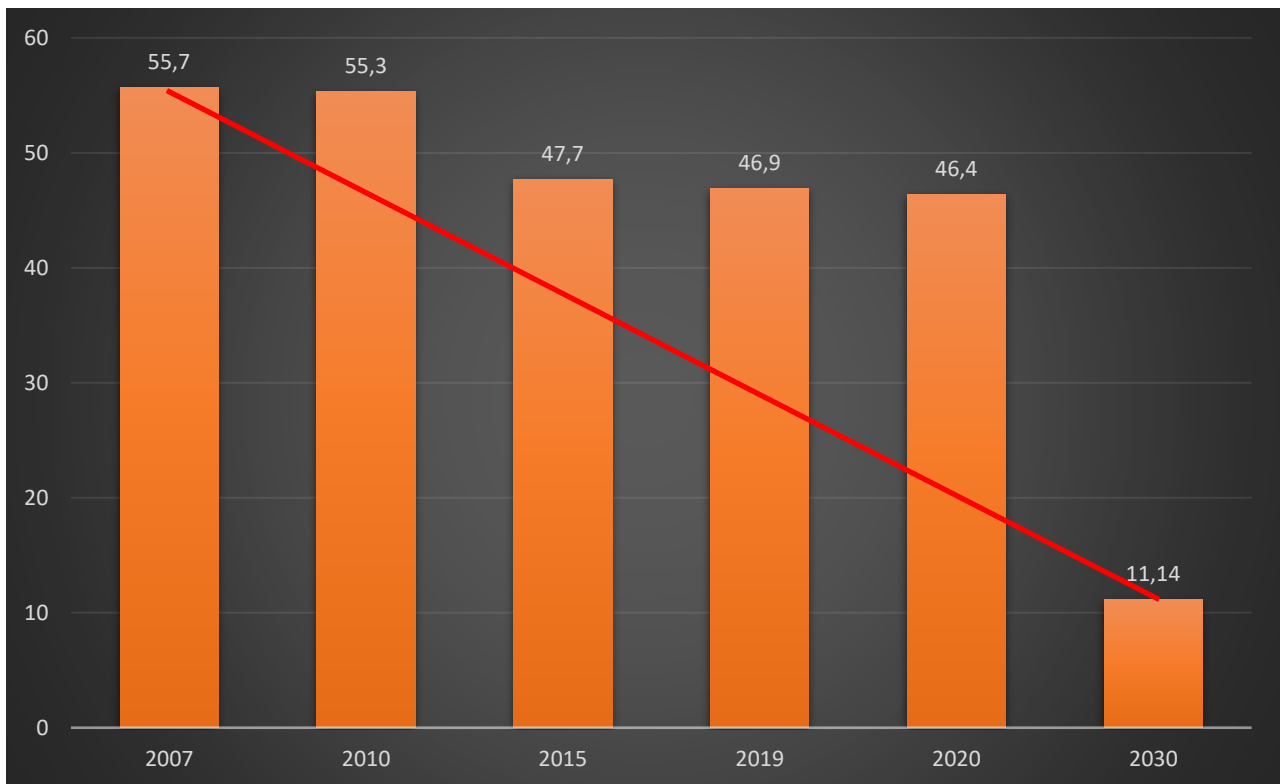
Toisena tavoitteena Kanteenmaan Kiertotalousklusteri -hankkeella on käynnistää vuoropuhelu alueen maatalousyrittäjien kanssa. Vuoropuhelussa neuvotaan ja ohjataan maatalousyrittäjiä sitoutumaan kunnan ilmastotavoitteisiin. Tämä tullaan toteuttamaan kevät – kesä 2022. Hanke päättyy 30.11.2022.

Pirkanmaan ELY-keskus on myöntänyt avustuksia ympärivuotisessa asuinkäytössä olevien pientalojen omistajille öljylämmitysjärjestelmän poistamiseen ja korvaamiseen muilla lämmitysmuodoilla. Punkalaitumen kunnan alueelta on toimitettu ELY:lle 26.11.2021 mennessä yhteensä 25 avustushakemusta, joista yhteensä 14 hakijaa on saanut päätöksen.

Kunnassa on suunnitteilla kunnan metsäsuunnitelman päivittämisen yhteydessä tuoda metsäsuunnitelmaan ilmastönäkökulmaa esimerkiksi siten, että kunnan metsiin tehtävät toimenpiteet olisivat lähtökohtaisesti metsien kestäväää kehitystä tukevia.

2. Kunnan päästövähennystavoite

HINKU-tavoitteiden mukaisesti kunta tavoittelee kasvihuonekaasupäästöjen vähentämistä 80 prosentilla vuoden 2007 tasosta vuoteen 2030 mennessä. Tämä tarkoittaa, että kunnan tulee vähentää energiakulutustaan noin 29 prosenttia (29 kt CO_{2e}) vuoden 2007 tasosta. Alla olevassa kuvassa 4 on esitetty skenaario vähennystavoitteesta vuoteen 2030 mennessä.

Kuva 4. Vähennystavoitteen skenaario vuoteen 2030

3. Kunnan ilmastotyön painopistealueet vuosille 2022–2025

3.1. Biotalous ja luonnonvarat

Metsät, vedet sekä luonnon monimuotoisuus

- metsien hiilensidonnassa kasvu turvataan toteuttamalla metsähakkuut osittain jatkuvan kasvun periaatteella
- luonnon monimuotoisuutta turvataan päivittämällä viheralueuokitus niittyjä suosivaksi paikoissa, jossa se on mahdollista
- vesihuollon energiatehokkuutta parannetaan hankkimalla vedenottamolle aurinkovoimala

3.2. Energia ja ilmasto

Kestävä energiantuotanto ja -kulutus

- kiinteistöjen energiatehokkuutta parannetaan energiakatselmuksin ja rakennusautomaation oikeilla säädöillä
- Pakarin kiinteistössä vanhat IV-koneikot korvataan energiatehokkailla suoravetoisilla puhaltimeilla. Ilmanvaihdon oikeissa säädöissä ja ohjauksissa on yksittäisen kiinteistön suurin energian säästöpotentiaali

4. Johtopäätökset

Kasvihuonekaasupäästöjen vähentämiseen tähtäviä toimenpiteitä ei voi ajatella yksittäisinä, erillisiä toimenpiteinä, vaan ne ovat yksi iso kokonaisuus, joka tähtää kiertotalouden, resurssiviisauden ja cleantechin sekä luonnon monimuotoisuuden turvaamisen kanssa ihmisten hyvinvointiin ja kunnan elinkeinoelämän vahvistamiseen.

Ensisijaisesti kunnan ilmastotavoitteet tulee jalkauttaa kunnan eri hallintokuntiin ja siitä laajentaen yhteistyötahojen kautta koko kuntaan. Maatalous on kunnan suurin päästölähde, mutta kunnan lähestymistapa maatalouden päästöjen vähentämiseen on lähinnä neuvonnallinen. Kunnan omien energiatehokkuustoimenpiteiden kärkenä on kiinteistöihin tehtävät energiansäästötoimenpiteet. Tyhjien tai vähällä käytöllä olevien rakennusten poistaminen kunnan rakennuskannasta tai rakennusten täysimääräinen, tuottava käyttö tulee olla yhtenä tavoitteena kunnan pyrkimyksissä kohti kasvihuonekaasujen vähentämistä.

Henkilöautoliikenteessä tärkeää on siirtyä vähäpäästöisempiin polttoaineisiin kuten biopolttoaineisiin tai vaihtoehtoisin käyttövoimiin kuten sähkö- tai kaasuautoihin. Tämä vaatii kuitenkin, että ko. lataus- ja tankkausinfra on saatavilla kunnassa.